

Особливістю історії як навчального предмета є, з одного боку, необхідність розвитку в учнів громадянської компетентності з метою створення продуктивного середовища пізнання у навчальній діяльності, а з іншого – забезпечення формування особистості учня як активного учасника суспільного життя.

ФОРМУВАННЯ ВМІННЯ ПРАЦЮВАТИ З ФОТОГРАФІЄЮ ЯК САМОСТІЙНИМ ІСТОРИЧНИМ ДЖЕРЕЛОМ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ В ЛІЦЕЇ

П. В. Мороз, канд. пед. наук, с. н. с.

У ході дослідження теми “Методичні засади компетентнісно орієнтованої історичної та громадянської освіти в ліцеї” було визначено методичні умови організації роботи з візуальними історичними джерелами в навчанні учнів ліцею історії України.

До унікальних візуальних історичних джерел належать фотографії. Їх використовують для аналізу й інтерпретації конкретної історичної події, історичного процесу чи явища. Втім, автори підручників та посібників з історії досить часто фотографію недооцінюють і розглядають як ілюстративне доповнення до навчального тексту чи писемного джерела. Однак фотографія є самостійним об’єктом наукового дослідження, оскільки на ній фіксується інформація, зберігається та переноситься в часі й просторі.

Досліджувати фотографію як історичне джерело учні починають системно на уроках історії в 9 класі. Варто звернути увагу учнів на те, що фотодокументи за змістом і характером об’єктів поділяють на: а) сюжетні або події – зображують окремі моменти історичних подій, дії окремих осіб чи груп, факти життя; б) видові – фіксують зображення будівель, предметів побуту, пам’яток культури, заводів, фабрик, місцевості, явищ природи; в) портретні – зображують одну особу або групи осіб.

Безумовно, історичні фотознімки можна якісно проаналізувати й пояснити лише тоді, коли вивчати їх у певному контексті. Розпочинаючи роботу з фотодокументами як історичним джерелом, слід пояснити учням їх особливості. Зокрема, фотографії є результатом фотографічного процесу, де основний творчий момент полягає в пошуку і виборі композиції, освітленні і моменту (або моментів) фотознімку. Такий вибір визначається вмінням і навиком фотографа, а також його особистими перевагами і смаком, що характерно для будь-якого виду мистецтва.

Світлини часто відображають умовності, традиції та сподівання того історичного часу, коли вони були зроблені. Тому це слід ураховувати під час їх аналізу. Крім того, фотографії, особливо у періодичних виданнях чи книгах, піддаються ретельному добору: і фотограф, і редактори відбирають фотографії на підставі багатьох критеріїв – тогочасної актуальності, зв'язку із конкретним матеріалом чи газетним повідомленням тощо. Досить часто фотознімки проходять цензуру, крім того, фотографії легко піддаються корекції і зміні змісту, а часом і подробиці (особливо в наш час цифрової фотографії). Аналізуючи історичні фотографії, слід також звернути увагу учнів на мотиви фотографа і причини, через які він опинився в тому місці і зробив саме такі, а не інші знімки.

Таким чином, важливо наголосити учням на тому, що фотографія є історичним джерелом, яке являє собою статичне відображення історичної реальності (події, явища, фактів життя, осіб, місцевості тощо), з одного боку, і бачення самим фотографом зафіксованих подій – з іншого.

ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ ЗІ СТАТИСТИЧНИМИ ДЖЕРЕЛАМИ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ В ЛІЦЕЇ

І. В. Мороз, н. с.

У ході дослідження теми “Методичні засади компетентнісно орієнтованої історичної та громадянської освіти в ліцеї” було визначено особливості використання статистичних джерел на уроках історії в старшій школі.

Статистичні документи є цінним і досить точним видом історичних джерел, дослідження яких дає змогу більш повно висвітлити певний історичний процес чи явище. Вони містять результати масових обстежень, описів, переписів, стандартизованого обліку та звітності. Статистичні дані зазвичай відображають кількісні показники певних явищ і процесів у суспільстві в усьому їх різноманітті (техніко-економічні, соціально-політичні, культурні явища і процеси тощо).

Статистику за змістом і галуззю застосування поділяють на різні види: промислова, сільськогосподарська, етнічна, демографічна, соціальна, адміністративна, військова, торговельна тощо. Слід зазначити, що кожен із видів статистичних джерел має свої характерні риси та особливості.

При роботі учнів із статистичними джерелами слід звернути їхню увагу на особливості такого типу документа, який: а) створюється з метою фіксації, контролю та аналізу конкретних процесів і явищ;